

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 7.12.2010
COM(2010) 723 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И ДО
СЪВЕТА**

във връзка с прегледа на стратегията на Общността относно живака

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И ДО СЪВЕТА

във връзка с прегледа на стратегията на Общността относно живака

1. ВЪВЕДЕНИЕ

На 28 януари 2005 г. Комисията прие Съобщение до Съвета и Европейския парламент за стратегия на Общността относно живака¹. В стратегията са разгледани повечето аспекти на жизнения цикъл на живака. Нейната основна цел е да се намалят концентрациите на живак, на които са изложени хората, както и концентрациите на живак в околната среда. В стратегията са набелязани двадесет приоритетни действия, към които да се пристъпи както в ЕС, така и в международен план.

Стратегията бе приветствана в заключенията на Съвета от 24 юни 2005 г. и в резолюция на Европейския парламент от 24 март 2006 г.

Комисията изяви намерението си да „преизгледа цялостно стратегията относно живака до края на 2010 г.“, както е посочено в раздел 11 от съобщението. Като част от прегледа Комисията възложи на външен консултант да извърши широкообхватно проучване на прилагането на стратегията². В допълнение към това на 18 юни 2010 г. в Брюксел бе проведена консултативна среща на заинтересованите страни, в която взеха участие държавите-членки, промишлеността и екологичните неправителствени организации. В окончателния доклад са отразени становищата, изразени по време на срещата, както и писмените становища, изпратени през юли—август 2010 г.

Прегледът се основава на констатациите от проучването и на друга информация, с която разполага Комисията. С него Комисията изпълнява и своето задължение да докладва за постигнатия напредък по многостранните дейности в съответствие с член 8, параграф 5 от Регламент (ЕО) № 1102/2008 относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак³. Задължението по член 8, параграф 2 от регламента за представяне на доклад за текущите научноизследователски дейности във връзка с възможностите за безопасно обезвреждане е изпълнено с доклада за проучването „Изисквания за съоръженията и критерии за приемане за обезвреждане на метален живак“, който се намира на уебсайта на Комисията (вж. също действие 9 по-долу).

¹ COM(2005)20 окончателен.

² http://ec.europa.eu/environment/chemicals/mercury/pdf/review_mercury_strategy2010.pdf

³ ОВ L 304, 14.11.2008 г., стр. 75.

2. РАЗВИТИЕ В МЕЖДУНАРОДЕН ПЛАН

Поради факта, че живакът може да се разпространява на големи разстояния, излагането на хората и околната среда в ЕС на неговото въздействие не може да бъде намалено до допустимите равнища единствено чрез прилагане на вътрешни политики. Необходими са координирани международни действия, за да се разреши ефективно проблемът с живака в световен план. Такъв бе и замисълът на стратегията относно живака, като седем от нейните действия (действия 14—20) са насочени към подкрепа и насърчаване на международните дейности. ЕС отправи многократни призови към управителния съвет на програмата на ООН за околната среда да вземе решение за започване на преговори по глобален правно обвързващ инструмент относно живака. През февруари 2009 г. управителният съвет най-после реши да създаде Междуправителствен комитет за преговори (МКП), упълномощен да изготви глобален правно обвързващ инструмент, който да обхваща повечето аспекти от жизнения цикъл на живака. Първата сесия на МКП се състоя в Стокхолм на 7—11 юни 2010 г. и стремежът е процесът да приключи в началото на 2013 г. Европейската стратегия относно живака и нейното прилагане имат за цел да дадат значителен принос към този процес.

Непосредствено след приемането на глобалния правно обвързващ инструмент Комисията ще изготви оценка на необходимостта от нов преглед на стратегията на ЕС относно живака с цел да бъдат обхванати в пълна степен новите международни задължения.

3. ПРИЛАГАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Като цяло е отчетен значителен напредък в прилагането на действията, набелязани през 2005 г. По-долу е даден кратък обзор на осъществения напредък по всички двадесет действия. За справка пълният текст на тези действия се намира в приложението.

3.1. Намаляване на емисиите

Действие 1: прилагане на КПКЗ

Директива 2008/1/ЕО⁴ за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването (КПКЗ — първоначално приета през 1996 г.) е ключов правен инструмент за намаляване на емисиите на живак. Начинът обаче, по който компетентните органи на държавите-членки по издаване на разрешителни прилагаха този инструмент, в съчетание със слабото прилагане на най-добрите налични техники (НДНТ) по отношение на разрешителните не позволиха пълното разгръщане на потенциала за намаляване на емисиите на живак. Ето защо Комисията положи особени усилия за коригиране на тази ситуация в извършеното задълбочено преразглеждане на Директивата за КПКЗ, което доведе до новата Директива за емисиите от промишлеността (ДЕП).

⁴ ОВ L24, 29.1.2008 г., стр. 8.

В новата Директива за емисиите от промишлеността, приета на 8 ноември 2010 г., която ще замени Директивата за КПКЗ, ролята на НДНТ и равнищата на емисиите, които съответстват на най-добрите налични техники, бе затвърдена. Предстои те да бъдат приети от Комисията под наименованието заключения за НДНТ, след което ще имат правна сила. Компетентните органи по издаване на разрешителни ще имат ограничена възможност да се отклоняват от равнищата, които съответстват на НДНТ, и то само след представяне на обосновка съгласно строгите критерии, заложи в директивата. Очаква се това да доведе до ускорена замяна на технологиите, основани на живака, и до намаляване на емисиите на живак в много сектори на промишлеността, по-специално в производството на цимент, цветната металургия, големите горивни инсталации, изгарянето на отпадъци и хлоралкалното производство.

Действие 2: изготвяне на референтни документи за НДНТ

Към момента този процес е в ход. Тече преглед на референтните документи за НДНТ за хлоралкалното производство, големите горивни инсталации и цветната металургия в тясно сътрудничество със заинтересованите страни. В този контекст ще бъде обърнато специално внимание на емисиите на живак, по-специално що се отнася до извеждането от експлоатация на инсталации, използващи живачни клетки в хлоралкалното производство.

Действие 3: емисии от малки инсталации за изгаряне на въглища

През декември 2005 г.⁵ бе завършено проучване на тема „Разходи и екологична ефективност на възможностите за намаляване на емисиите на живак във въздуха от малките горивни инсталации“. Според заключенията на проучването емисиите от този източник се оценяват на 16 % от общите емисии на живак в ЕС. Въз основа на тези заключения в своето предложение за ДЕП Комисията предложи прагът за прилагане на правилата за големите горивни инсталации да бъде намален от обща номинална входяща топлинна мощност от 50 MW на 20 MW. Законодателите на ЕС обаче запазиха прага от 50 MW и въведоха клауза в директивата, съгласно която Комисията е длъжна до края на 2012 г. да преразгледа необходимостта от контролиране на емисиите под този праг и ако това е целесъобразно, да представи законодателно предложение. Комисията ще се занимае своевременно с този въпрос.

Действие 4: управление на отпадъците от стоматологична амалгама

Второто по мащаб приложение на живака в ЕС е за изработване на стоматологична амалгама. В Решение 2000/532/ЕО⁶ на Комисията отпадъците от амалгама от зъболечението се определят като опасни отпадъци и следователно попадат в приложното поле на неотдавна приетата Рамкова директива за отпадъците⁷. Комисията извърши преглед на съществуващите практики в стоматологичните клиники в държавите-членки с помощта на анкета, проведена през 2005 г. Бе отчетено, че макар в много държави-членки монтирането на съоръжения за улавяне на отпадъците от амалгами да е

⁵ <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/mercury/>

⁶ ОВ L226, 6.9.2000 г., стр. 3

⁷ Директива 2008/98/ЕО, ОВ L312, 22.11.2008 г., стр. 3

задължително и да са въведени подходящи схеми за тяхното събиране, това не е практика в цялата Общност.

Емисиите на живак от стоматологичните кабинети са предмет и на законодателството на ЕС в областта на водите. Живакът е определен като приоритетно опасно вещество съгласно приложение X към Рамковата директива за водите (РДВ)⁸ и поради това държавите-членки са длъжни в дългосрочен план да вземат мерки за прекратяване или постепенно намаляване на емисиите, изпускането и загубите на това вещество. В допълнение към това и в отражение на комбинирания подход на РДВ в Директива 2008/105/ЕО⁹ се определят стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите за някои приоритетни вещества, сред които живакът и неговите съединения. В случай че тези стандарти не са изпълнени, държавите-членки трябва да вземат мерки, за да постигнат съответствие с тях, както е предвидено в член 11 от РДВ.

3.2. Намаляване на предлагането

Действие 5: забрана за износ на живак

На 22 октомври 2008 г. законодателите на ЕС приеха Регламент (ЕО) № 1102/2008¹⁰ относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак. Забраната за износ влиза в сила на 15 март 2011 г. Задълженията за представяне на доклади и обменът на информация, въведени по силата на регламент, ще позволят да се преценят ефективността на забраната и нейното отражение върху световния пазар на живак.

3.3. Намаляване на търсенето

Приложенията в стоматологичната амалгама и измервателното оборудване се считат за особено важни, тъй като представляват основната част от живака, който все още се съдържа в продуктите.

⁸ Директива 2000/60/ЕО, ОВ L327, 22.12.2000 г.

⁹ ОВ L348/89, 24.12.2008 г.

¹⁰ ОВ L304/75, 14.11.2008 г.

Действие 6: употреба на стоматологична амалгама

Службите на Комисията проведоха консултации с два научни комитета относно употребата на стоматологична амалгама — Комитета по рисковете за здравето и околната среда (SCHER) и Комитета по възникващи и идентифицирани нови здравни рискове (SCENIHR). Становищата^{11,12} и на двата комитета не бяха категорични по отношение на необходимостта от допълнителни регулаторни мерки за ограничаване употребата на стоматологична амалгама.

Като се има предвид обаче, че някои държави-членки вече са ограничили значително употребата на стоматологична амалгама в националните си системи за здравеопазване, и предвид на факта, че стоматологичната амалгама представлява второто по големина приложение на живака в ЕС, Комисията реши да пристъпи към извършване на цялостна оценка на жизнения цикъл на посоченото приложение на живака. Резултатите от тази оценка се очакват към края на 2011 г.

Действие 7: измервателно и регулиращо оборудване със съдържание на живак

На 25 септември 2007 г. законодателите на ЕС приеха Директива 2007/51/ЕО¹³ за изменение на Директива 76/769/ЕИО на Съвета относно ограниченията за пускането на пазара на определени средства за измерване, съдържащи живак. Термометрите за измерване на телесна температура, както и другите измервателни уреди със съдържание на живак (напр. манометри, барометри, сфигмоманометри, термометри, различни от термометрите за измерване на телесна температура), предназначени за продажба на масовия потребител, не могат вече да бъдат пускани на пазара. В директивата се съдържа клауза за преглед за евентуално разширяване на обхвата на съществуващите ограничения към други измервателни уреди със съдържание на живак.

В момента се обсъжда възможността за разширяване обхвата на ограничението за пускане на пазара към други медицински изделия, както и към измервателни уреди, предназначени за професионални и промишлени цели. С отмяната на Директива 76/769/ЕИО обаче, както и поради необходимостта да се следват процедурите, предвидени в Регламента REACH (Регламент (ЕО) № 1907/2006¹⁴), при въвеждане на нови ограничения за пускане на пазара, правната рамка бе променена. Горепосочената директива 2007/51/ЕО е включена в точка 18а от приложение XVII „Ограничения при производството, пускането на пазара и употребата на определени опасни вещества, смеси и изделия“ към Регламента REACH (Регламент (ЕО) № 1907/2006), изменен с Регламент (ЕО) № 552/2009 на Комисията¹⁵. По искане на Европейската комисия, основано на задължението ѝ по клаузата за преглед на ограничението върху измервателните уреди със съдържание на живак, Европейската агенция

¹¹ http://ec.europa.eu/health/archive/ph_risk/committees/04_scher/docs/scher_o_089.pdf

¹² http://ec.europa.eu/health/archive/ph_risk/committees/04_scenihhr/docs/scenihhr_o_016.pdf

¹³ ОВ L257, 3.10.2007 г.

¹⁴ ОВ L396, 30.12.2006 г., стр. 1

¹⁵ ОВ L164, 26.6.2009 г., стр. 7

по химикали (ЕСНА) направи оценка на новите научни данни и изготви доклад с предложение съдържанието на живак в измервателните уреди в здравеопазването и за други професионални и промишлени цели да бъде допълнително ограничено. Процесът по съставяне на становища върху изготвения от ЕСНА доклад за ограниченията започна с публична консултация на 24 септември 2010 г. Очаква се компетентните комитети по REACH да изпратят своите становища на Комисията през септември 2011 г. Впоследствие Комисията ще реши дали и кога ограниченията ще влязат в сила в ЕС. Същевременно SCENIHR наскоро излезе със становище¹⁶, в което потвърждава, че съществуват надеждни алтернативи за живачните сфигмоманометри в здравеопазването.

Действие 8: други продукти и приложения

В доклада за проучването „Варианти за намаляване на употребата на живак в продуктите и приложенията и съдбата на вече циркулиращия в обществото живак“¹⁷ са разгледани най-разпространените приложения на живака и се съдържа оценка на вариантите за намаляване на употребата на живак в обществото. Проучването обхваща и действие 10.

След постепенната забрана за пускане на крушки с нажежаема жичка на пазара на ЕС с Директивата за екодизайн от 2005 г., изменена през 2009 г.¹⁸, Комисията разгледа съдържанието на живак във все по-широко употребяваните енергоспестяващи електрически крушки. На 24 септември 2010 г. Комисията прие решение за изменение на приложението към Директива 2002/95/ЕО (т.нар. Директива за ограничението на опасните вещества), с което допустимите стойности за подобни крушки със съдържание на живак бяха значително намалени¹⁹. Посочените електрически крушки са предмет и на разпоредбите за разделно събиране и третиране на Директива 2002/96/ЕО²⁰ относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО). Освен това Комисията поиска становище от Научния комитет по рисковете за здравето и околната среда (SCHER) относно живака в някои енергоспестяващи електрически крушки. Според заключенията²¹ на SCHER компактните луминесцентни лампи (CFL) предлагат нетно, макар и ограничено намаление на общите емисии на живак от лампите и от топлоелектрическите електроцентрали с въглищна горивна база, които доставят електроенергия за осветление, в сравнение с другите изследвани електрически крушки. SCHER бе също така на мнение, че счупването на такива лампи не излага на опасност здравето на възрастния човек. SCHER не представи заключения относно опасността за децата, тъй като липсват данни за подобно излагане.

През декември 2008 г. Комисията предложи директивите за отпадъците от електрическо и електронно оборудване и за ограничението на опасните вещества да бъдат преработени с цел, наред с останалото, да се намали още

¹⁶ http://ec.europa.eu/health/archive/ph_risk/committees/04_scenihhr/docs/scenihhr_o_025.pdf

¹⁷ http://ec.europa.eu/environment/chemicals/mercury/pdf/study_report2008.pdf

¹⁸ Директива 2009/125/ЕО, ОВ L 285, 31.10.2009 г., стр. 10.

¹⁹ ОВ L251, 25.9.2010 г., стр. 28

²⁰ ОВ L37, 13.2.2003 г., стр. 24

²¹ http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/environmental_risks/docs/scher_o_124.pdf

повече съдържанието на опасни вещества (сред които и живакът) в отпадъците, както и да се поставят по-амбициозни цели за събиране и рециклиране. През ноември 2010 г. бе постигнато споразумение на първо четене при процедурата за съвместно вземане на решение относно приемането на Директива за ограничението на опасните вещества, докато предложението за ОЕЕО все още се разглежда от Европейския парламент и от Съвета. С Директива 2000/53/ЕО относно излезлите от употреба превозни средства²² (с последните изменения от 2010 г.) се налага обща забрана на използването на живак в материалите и съставните части на превозните средства. Все още е в сила изключението за лампите за фарове и луминесцентните лампи, използвани в дисплеите на арматурните табла, но неговата продължителност е ограничена до 1 юли 2012 г. (датата на одобрение на типа превозно средство).

Съгласно Директива 2006/66/ЕО относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори максимално допустимото съдържание на живак в батериите и акумулаторите²³ бе значително занижено в сравнение с предходната (отменена) Директива 91/157/ЕИО относно батериите.

3.4. Управление на излишъците и наличностите

Действие 9: съхранение

В Регламент (ЕО) № 1102/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно забраната за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и безопасното съхранение на метален живак се предвижда живакът от определени големи по обем източници, по-специално хлоралкалната промишленост, да бъде считан за отпадък и да подлежи на обезвреждане. В момента се разработват специфични критерии за безопасното съхранение на метален живак, които ще бъдат приети от Комисията в началото на 2011 г. Освен това европейската хлоралкална промишленост подписа доброволно споразумение, с което се ангажира да изпраща излишъците от живак само към хранилища, които осигуряват високи стандарти за безопасност. Задълженията за представяне на доклади съгласно Регламент (ЕО) № 1102/2008 ще позволят на Комисията да следи отблизо изпълнението на този ангажимент.

В съответствие със задължението да преразглежда периодично текущите научноизследователски дейности относно възможностите за безопасно обезвреждане, включително втвърдяването на металния живак (вж. член 8, параграф 2 от регламента), Комисията възложи изготвянето на доклад на консултанти, който бе завършен през есента на 2010 г.²⁴ Вероятно е новите техники за втвърдяване, които предстои да се появят на пазара, да окажат въздействие върху установяването на изискванията и критериите за съхранение на метален живак съгласно член 4, параграф 3. Тези процеси са все още текущи при приемането на настоящото съобщение.

Действие 10: живакът в продуктите, които вече циркулират в обществото

²² ОВ L 269, 21.10.2000 г., стр. 34.

²³ ОВ L 266, 26.9.2006 г., стр. 1.

²⁴ <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/mercury/>

Начинанията в рамките на това действие са докладвани по действие 8.

3.5. Защита от излагане на въздействие

Действие 11: живакът в рибата и морските дарове

Европейският орган по безопасност на храните (EFSA) е разработил прецизни инструменти за изчисляване на излагането на въздействие на определено равнище на хранене и при специфични групи от населението. Новата широка база данни за консумацията на храни²⁵ съдържа информация за индивидуалната консумация на децата и възрастните, като отчита възрастта, пола и теглото на всеки участник. Ако бъдат получени нови данни за живака, с помощта на новата база данни за консумацията на храни могат да бъдат изготвени точни оценки на излагането на въздействие.

Националните органи отправиха по-подробни препоръки относно консумацията във връзка с живака в храните, като използват за основа информационната бележка на Комисията (вж. също и действие 12).

За да се осигури по-добра защита на здравето на работниците, които може да бъдат изложени на въздействието на живака, Комисията прие Директива 2009/161/ЕС²⁶ за съставяне на трети списък с индикативни гранични стойности на професионална експозиция. В него са включени и индикативните гранични стойности на професионална експозиция на живак и двувалентни неорганични съединения на живака.

Действие 12: информация за живака в храните

Въз основа на натрупаните научни данни в рамките на действие 11 на 21 април 2008 г. Комисията публикува информационна бележка²⁷ на вниманието на държавите-членки относно метилживака в рибата и рибните продукти. С тази бележка се отправят препоръки за максималното количество от определени риби, което да бъде консумирано от някои уязвими групи (бременни и кърмещи жени и малки деца), и тя следва да бъде използвана като насока, когато държавите-членки издават съвети за потребителя.

3.6. Повишаване на информираността

Действие 13: приоритети в научните изследвания, посветени на живака

От 2005 г. досега ЕС е финансирал определен брой научни проекти, разглеждащи приоритетите в научните изследвания, посветени на живака. Информация за проектите, финансирани по Седмата рамкова програма (7РП) и по други механизми за финансиране на научноизследователската дейност, може да се получи от Информационната служба на Общността за

²⁵ <http://www.efsa.europa.eu/en/datex/datexfooddb.htm>

²⁶ ОВ L338, 19.12.2009 г.

²⁷ Информационна бележка на ЕК от 21 април 2008 г. относно метилживака в рибата и рибните продукти: ec.europa.eu/food/food/chemicalsafety/contaminants/information_note_mercury-fish_21-04-2008.pdf

научноизследователска и развойна дейност (CORDIS)²⁸. Неотдавна по линия на програмата за околната среда на 7РП бе подписано споразумение за отпускане на безвъзмездна помощ за петгодишен научноизследователски проект относно глобална система за наблюдение на живака на стойност 8,8 милиона евро и включващ 24 партньора от 24 страни. Комисията финансира 6,8 милиона от общите разходи за проекта, чието начало бе официално обявено на 1 ноември 2010 г. Целта на глобалната система за наблюдение на живака е да предостави ключова информация за разпространението на живака по въздуха в световен мащаб, която да бъде използвана като основа за оценката на ефективността на стратегиите за намаляване на емисиите на живак. Това ще допринесе много за преценяване на успеха в дългосрочен план на съответните политики на европейско и световно равнище.

За финансирането на пилотен проект за безопасното обезвреждане на металния живак бе използван финансовият инструмент на ЕС за околната среда (LIFE)²⁹. Също така през 2009 г. Европейската комисия започна проучване на тема „Науката в подкрепа на политиката на ЕС относно живака“. Целта на проучването е да осигури на Комисията солидна основа от научни данни относно живака чрез анализ и резюме на наличните резултати от изследванията, които са от значение за политиката. Така ще бъде създаден консолидиран опис на свързаните с живака заключения от най-различни научни проекти, започнати през последните години. Резултатите от това проучване се очакват през лятото на 2011 г.

3.7. Подкрепа и насърчаване на международната дейност

ЕС активно подкрепи усилията в рамките на глобалната програма относно живака на ЮНЕП, и по-конкретни онези от тях, които доведоха до Решение 25/5³⁰ на управителния съвет на ЮНЕП през февруари 2009 г. Решение 25/5 положи началото на процеса на преговори с продължителност 3—4 години, който следва да завърши с подписване на глобален правно обвързващ инструмент по отношение на живака (вж. също глава 2 и действия 17 и 18). На световно равнище Европейската комисия подкрепи Групата за наблюдение на Земята, която наскоро стартира нова задача (глобален план за мониторинг на живака), имаща за цел да изгради глобална система за наблюдение на живака.

Действие 14: принос към международните форуми и дейности

В допълнение към горепосоченото Европейската комисия и няколко държави-членки участват в международни дейности за повишаване на осведомеността, както и за намиране на решения на проблема с живака. В тази връзка през октомври 2006 г. в Брюксел бе организирана международна конференция от Европейската комисия. ЕС и неговите държави-членки са членове и участници в няколко международни форума, в които се обсъжда въпросът с живака³¹.

²⁸ <http://cordis.europa.eu/search>

²⁹ Проект MERSADE (<http://www.mayasa.es/ing/mersade.asp>); MERSADE LIFE06 ENV/ES/REP/03
³⁰ http://www.chem.unep.ch/mercury/GC25/GC25Report_English_25_5.pdf

³¹ Сред тях са програмата на ЮНЕП за живака, Протоколът за тежките метали към Конвенцията на ИКЕ-ООН за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, Конвенцията за

Поети са инициативи и на равнище отделни държави-членки като инициативата за обединяване на научните знания за изготвяне на политики по отношение на живака³² — обмен на знания в продължение на 3 години, посветен на проблемите с живака в Обединеното кралство.

Действие 15: финансиране, насочено към намаляване на емисиите от изгаряне на въглища в трети страни

Европейската комисия осигури финансиране в размер на 1 милион евро за ЮНЕП за реализиране на проект на тема „Намаляване на емисиите на живак от изгарянето на въглища в сектора на енергетиката“. Проектът, който в момента е в ход, се ръководи от Центъра за чисти въглищни технологии към Международната агенция по енергетика (Clean Coal Centre)³³ и е насочен към страни със силна зависимост от твърди горива, и по-специално Китай, Индия, Русия и Южна Африка. Освен това през 2010 г. Европейската комисия публикува покана за представяне на предложения за чисти въглищни технологии за отпускане на безвъзмездна помощ на зависими от въглищата страни, нововъзникващи икономики и развиващи се страни³⁴. Тези безвъзмездни средства са насочени основно към дейности по изграждане на капацитет и проучвания и са в размер на общо 3 милиона евро. Макар проектът да не е насочен единствено към живака, той ще спомогне да се открият страничните предимства на техниките за контрол на емисиите в сектора на производство на енергия от въглища.

Действие 16: предварително обосновано съгласие при износ на живак

Още от 2003 г. предварителното обосновано съгласие е задължително при износа или вноса на съединения на живака по силата на Регламент (ЕО) № 304/2003 (сега заменен с Регламент (ЕО) № 689/2008³⁵) относно износа и вноса на опасни химични вещества, като по този начин се прилага Ротердамската конвенция относно процедурата за предварително обосновано съгласие (процедура PIC) при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди. Процедурата PIC бе прилагана и при внос на съединения на живака с цел да бъдат употребявани като пестицид.

Действие 17: Протоколът за тежки метали към Конвенцията на ИКЕ-ООН за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния

ЕС и 20 държави-членки са страни по Протокола за тежки метали към Конвенцията на ИКЕ-ООН за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния. Европейската комисия силно насърчава държавите-членки, които все още не са ратифицирали протокола, да го направят възможно

предотвратяване на замърсяването на морската среда от преднамерено изхвърляне на отпадъци и други материали, Базелската конвенция и т.н.

³² <http://www.mercurynetwork.org.uk/>

³³ <http://www.ica-coal.org.uk>

³⁴ <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/index.cfm?ADSSChck=1281432803820&do=publi.detPUB&searchtype=AS&Pgm=7573841&debpub=&orderby=upd&orderbyad=Desc&PubliList=15&page=1&aoref=129199>

³⁵ ОВ L204, 31.7.2008 г., стр. 14

най-скоро. През септември 2008 г. ЕС предложи в приложение VI към протокола да бъдат добавени някои продукти със съдържание на живак. Изпълнителният орган на Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния ще вземе решение през декември 2010 г. за евентуално откриване на процеса на преговори и за обхвата на мандата за водене на преговори. Ще бъде обаче важно да се гарантира, че преговорите по Протокола за тежки метали са в съгласие с развитието по бъдещия правно обвързващ инструмент на ЮНЕП по отношение на живака.

Действие 18: подкрепа на глобалната програма относно живака на ЮНЕП

Европейската комисия участва в консултативната група към Глобалното партньорство относно живака и е официален член на зоната за партньорство „Изпускания на живак при изгарянето на въглища“, докато Германия и Италия са членове съответно на зоните „Управление на отпадъците от живак“ и „Научни изследвания на преноса на живак по въздуха и съдбата на живака“. В Решение 25/5 на управителния съвет на ЮНЕП Глобалното партньорство относно живака се определя като един от основните механизми за пристъпване към незабавни действия относно живака по време на процеса на преговори за глобален правно обвързващ инструмент по отношение на живака.

Действие 19: живак в сектора на добив на злато

През 2010 г. Европейската комисия ще осигури финансови средства в размер на 1,5 милиона евро за Програмата на ООН за развитие (ПРООН) за създаване на финансов инструмент за Гвианската планинска земя³⁶. Инструментът представлява финансов механизъм с множество дарители, насочен към необходимите дейности за запазване на екологичното състояние на региона на Гвианската планинска земя³⁷. С него ще бъдат финансирани местни проекти, целящи да неутрализират (наред с другото) рисковете от нелегалния и нерегулиран добив на злато от дребни златотърсачи (garimpeiros), разпространен във Френска Гвиана, Суринам, Гвиана, Венецуела и Колумбия.

³⁶

http://ec.europa.eu/europeaid/documents/aap/2010/af_aap_2010_dci-env.pdf

³⁷

<http://www.guianashield.org>

Действие 20: намаляване на предлагането на живак на международно равнище

Мандатът, даден на Междуправителствения комитет за преговори от управителния съвет на ЮНЕП под формата на Решение 25/5, включва, наред с останалото, намаляване на предлагането на живак, изграждане на капацитет за екологосъобразно съхранение на веществото и намаляване на международната търговия с живак. Приносът на ЕС към постигане на общата цел е вече налице с приемането на Регламента за забрана на износа на живак (вж. действие 5). В рамките на процеса на преговори ЕС ще проповядва своя политически подход и ще изучава възможностите той да бъде отразен в достатъчна степен в бъдещия правно обвързващ инструмент.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Прилагането на стратегията относно живака е в зряла фаза, като по почти всички действия са постигнати резултати.

По отношение на намаляването на емисиите на живак за големите точкови източници е в сила нова правна рамка. Прилагането на новата Директива за емисиите от промишлеността ще позволи на ЕС да осъществи значителния потенциал за намаляване на емисиите, който може да бъде постигнат чрез прилагането на най-добрите налични техники. Това обаче ще наложи да се предприемат амбициозни мерки за транспониране и прилагане на практика в държавите-членки, които ще бъдат следени отблизо и подпомагани от Комисията.

По отношение на търсенето на живак за продуктите ще продължи работата по разширяване обхвата на съществуващите ограничения за пускане на пазара за някои измервателни уреди със съдържание на живак към други уреди, използвани в сектора на здравеопазването, по-специално сфигмоманометрите и уредите за други професионални и промишлени цели.

Комисията намира за особено наложително да проучи допълнително въпроса със стоматологичната амалгама. Ето защо Комисията възнамерява да предприеме проучване през 2011 г., за да разгледа по-задълбочено този въпрос, като обърне нужното внимание на всички аспекти на жизнения цикъл на амалгамата.

Международните действия са приоритет през идните години. Като се има предвид глобалният аспект на проблема с живака, вътрешното законодателство на ЕС само по себе си не може да гарантира ефективно защитата на европейския гражданин. Поради това Комисията смята да насочи усилията си към договаряне на глобален правно обвързващ инструмент по отношение на живака под егидата на ЮНЕП. В този контекст ЕС може да допринесе много, тъй като вече разполага с ефективни инструменти на ниво ЕС. Веднага след като международният инструмент бъде изготвен, Европейската комисия ще прецени кои аспекти от жизнения цикъл на живака трябва да бъдат предмет на допълнителни мерки на ниво ЕС, включително при необходимост на нови законодателни предложения, като вземе предвид прегледа от 2013 г. на

Регламент за забрана на износа и новия напредък по стратегията. Това се отнася в особено силна степен за допълнителните ограничения на вноса и износа, предложени в извършеното от консултанта проучване за целите на прегледа, които трябва да бъдат оценени на фона на договорените международни задължения.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Действия от стратегията на Общността относно живака (пълен текст)

1. НАМАЛЯВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ

Действие 1. Комисията ще оцени въздействието на прилагането на принципите за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването (КПКЗ) върху емисиите на живак и ще прецени дали са необходими нови мерки, като например пределно допустими стойности на емисиите на равнището на Общността, предвид на данните, получени чрез задължителните доклади по КПКЗ и Решението ЕPER³⁸, както и предвид на по-широкия преглед на стратегията до края на 2010 г. Това ще включва и преглед на въздействието на страничните предимства от мерките, които трябва да бъдат изпълнени до 1 януари 2008 г. по силата на Директива 2001/80/ЕО за ограничаване на емисиите на серен двуокис, изпускани от големи горивни инсталации.

Действие 2. Комисията ще насърчи държавите-членки и промишлеността да предоставят повече информация относно изпусканията на живак и техниките за предотвратяване и контрол, така че да бъдат извлечени заключения в референтните документи за НДНТ, които да допринесат за по-нататъшно намаляване на емисиите. Второто издание на референтните документи за НДНТ в хлоралкалната промишленост ще включва информация за справяне с риска от изпускания при извеждането от експлоатация на живачни клетки.

Действие 3. През 2005 г. Комисията ще предприеме проучване на възможностите за понижаване на емисиите на живак от малки инсталации за изгаряне на въглища, наред с по-разширения анализ в контекста на програмата „Чист въздух за Европа“ (Clean Air for Europe (CAFE)).

Действие 4. През 2005 г. Комисията ще прегледа как държавите-членки изпълняват общностните изисквания за третиране на отпадъците от стоматологична амалгама и съответно ще вземе необходимите мерки, за да осигури тяхното правилно прилагане.

2. НАМАЛЯВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО

Действие 5. Като проактивен принос към предложените глобално организирани усилия постепенно да се преустанови първичното производство на живак и да се спре повторното въвеждане на излишъци на пазара, както е описано в действие 10, Комисията възнамерява да предложи изменение на Регламент (ЕО) № 304/2003 за постепенно преустановяване на износа на живак от Общността до 2011 г.

³⁸

Решение 2000/479/ЕО от 17 юли 2000 г. на Комисията относно въвеждането на Европейски регистър на замърсяващите емисии (ЕPER) в съответствие с член 15 от Директива 96/61/ЕО на Съвета относно комплексното предотвратяване и контрол на замърсяването, ОВ L192, 28.7.2000 г.

3. НАМАЛЯВАНЕ НА ТЪРСЕНЕТО

Действие 6. В краткосрочен план Комисията ще се обърне към експертната група по медицинските изделия за преценка на употребата на живак в стоматологичната амалгама и ще потърси становището на Научния комитет по рисковете за здравето и околната среда, за да установи дали ще бъде целесъобразно въвеждането на допълнителни регулаторни мерки.

Действие 7. Комисията възнамерява да предложи през 2005 г. изменение на Директива 76/769/ЕИО³⁹, с което да бъде ограничено пускането на пазара на неелектрическо или електронно измервателно и регулиращо оборудване със съдържание на живак за ползване от масовия потребител и в здравеопазването.

Действие 8. В краткосрочен план Комисията ще направи допълнителни проучвания на малкото останали продукти и приложения в ЕС, които си служат с малки количества живак. В средносрочен до дългосрочен план всяко останало приложение може да подлежи на разрешение и на преценка дали може да бъде заместено по силата на предложението Регламент за REACH⁴⁰ веднага след като той бъде приет.

4. УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗЛИШЪЦИТЕ И НАЛИЧНОСТИТЕ

Действие 9. Комисията ще предприеме действия, за да продължи съхранението на живака от хлоралкалната промишленост, в съответствие с график, съгласуван с планираното постепенно преустановяване на износа на живак до 2011 г. На първо място, Комисията ще разгледа възможностите за сключване на споразумение с промишлеността.

Действие 10. В краткосрочен до средносрочен план Комисията ще предприеме допълнително проучване на съдбата на живака в продуктите, които вече циркулират в обществото.

5. ЗАЩИТА ОТ ИЗЛАГАНЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Действие 11. В краткосрочен план Европейският орган по безопасност на храните ще изследва по-задълбочено хранителния прием на различни видове риба и морски дарове сред уязвимите групи от населението (напр. бременни жени и деца).

³⁹ Директива 76/769/ЕИО за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки относно ограниченията за пускането на пазара и употребата на някои опасни вещества и препарати, ОВ L262, 27.9.1976 г.

⁴⁰ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали и за изменение на Директива 1999/45/ЕО и Регламент (ЕО) {за устойчивите органични замърсители }, COM(2003) 644 окончателен, 29.10.2003 г.

Действие 12. Комисията ще предостави допълнителна информация относно живака в храните веднага щом получи нови данни. Националните органи ще бъдат насърчени да дават препоръки, съобразени с местните особености.

6. ПОВИШАВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА

Действие 13. Приоритетите в научните изследвания относно живака ще бъдат определени в Седмата рамкова програма и други подходящи механизми за финансиране.

7. ПОДКРЕПА И НАСЪРЧАВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ДЕЙНОСТ

Действие 14. Общността, държавите-членки и останалите заинтересовани страни следва да се стремят да дадат своя принос в международните форуми и дейности и да постигнат двустранни споразумения и проекти с трети страни, в това число трансфер на технологии, така че да бъде разрешен проблемът с живака.

Действие 15. Комисията ще обсъди създаването на специална схема за финансиране на научноизследователски и пилотни проекти за намаляване на емисиите на живак от изгарянето на въглища в страни със силна зависимост от твърди горива, напр. Китай, Индия, Русия и т.н., сходни на програмата CARNOT, която има за цел да насърчи чистата и ефикасна употреба на твърдите горива.

Действие 16. Комисията следва да поощри инициатива за прилагане спрямо живака на процедурата PIC по Ротердамската конвенция.

Действие 17. Общността и държавите-членки следва да продължат да подкрепят дейностите по Протокола за тежки метали към Конвенцията на ИКЕ-ООН за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния.

Действие 18. Общността, държавите-членки и останалите заинтересовани страни следва също да продължат да подкрепят глобалната програма относно живака на ЮНЕП, напр. чрез преглед на материалите и осигуряване на технически знания и човешки и финансови ресурси.

Действие 19. Общността и държавите-членки следва да подкрепят световните усилия за принос към намаляване на употребата на живак в сектора на добив на злато, напр. глобалния проект относно живака на ПРООН/ГЕФ/ЮНИДО. Те ще обмислят и възможностите за оказване на подкрепа на отделни развиващи се страни с помощта на различните инструменти за подпомагане на сътрудничеството за развитие, като отчитат националните стратегии за развитие.

Действие 20. За да се намали предлагането на живак в международен план, Общността следва да настоява за постепенното преустановяване на първичното производство на живак в света и да насърчава останалите страни да спрат повторното въвеждане на излишъци на пазара в контекста на инициатива, подобна на тази от Монреалския протокол за веществата, които нарушават озоновия слой. В подкрепа на тази цел предвиденото изменение на Регламент (ЕО) № 304/2003 следва да доведе до постепенното преустановяване на износа на живак от Общността до 2011 г.